

فهرست مطالب

مقدمه.....	۱۵
فصل اول: کلیات پژوهش.....	۱۹
۱-۱) بیان مسئله ی پژوهش.....	۱۹
۲-۱) اهمیت و ضرورت انجام پژوهش.....	۲۶
۳-۱) پرسش های پژوهش.....	۲۷
۴-۱) فرضیه های پژوهش.....	۲۷
۵-۱) اهداف پژوهش.....	۲۸
۶-۱) روش پژوهش.....	۲۸
۷-۱) تعریف مفاهیم و اصطلاحات تخصصی پژوهش.....	۲۹
۸-۱) ساختار پژوهش.....	۳۲
۹-۱) موانع و محدودیت های پژوهش.....	۳۲
فصل دوم: مروری بر ادبیات نظری و سوابق پژوهش.....	۳۳
۱-۲) مفهوم شناسی کلاهبرداری رایانه ای و علل وقوع آن.....	۳۳
۱-۲-۱) کلاهبرداری رایانه ای در مفهوم نظری و قانونی.....	۳۴
۱-۲-۱-۱) مفهوم کلاهبرداری رایانه ای از لحاظ علمی.....	۳۴
۱-۲-۱-۲) مفهوم کلاهبرداری رایانه ای با تأکید بر اسناد بین المللی.....	۳۸
۱-۲-۱-۳) مفهوم کلاهبرداری رایانه ای در نظام عدالت کیفری ایران.....	۳۹
۱-۲-۲) گونه های کلاهبرداری رایانه ای و جرایم مرتبط با آن.....	۴۰
۱-۲-۱-۲) کلاهبرداری رایانه ای در بستر فضای تجارت الکترونیکی.....	۴۰
۱-۲-۲-۱) فیشینگ.....	۴۳
۱-۲-۳) بسترها و علل وقوع کلاهبرداری رایانه ای.....	۴۵
۱-۲-۳-۱) علل اقتصادی.....	۴۵
۱-۲-۳-۲) علل ناظر بر ناامنی فضای سایر.....	۴۷
۱-۲-۲) تبیین علل شناختی کلاهبرداری رایانه ای در سایه ی نظریه های خرد محور.....	۴۸
۱-۲-۲) نظریه ی فنون خنثی سازی.....	۴۹
۲-۲-۲) نظریه ی کنترل اجتماعی.....	۵۰
۳-۲-۲) نظریه ی شیوه ی زندگی.....	۵۳
۴-۲-۲) نظریه ی فعالیت روزانه یا جاری.....	۵۵

۶ □ رابطه ی ارتقاء سطح آگاهی عمومی با پیش گیری از کلاهبرداری رایانه ای

۵۷	نظریه ی گزینش عقلانی.....
۶۰	روش های پیشگیری به منظور کاهش کلاهبرداری رایانه ای:.....
۶۱	پیشگیری های سه گانه:.....
۶۱	پیشگیری اولیه.....
۶۳	پیشگیری ثانویه.....
۶۴	پیشگیری ثالث.....
۶۴	پیشگیری های وضعیت مدار.....
۷۰	نتیجه گیری فصل.....
۷۳	فصل سوم: روش شناسی.....
۷۳	مقدمه فصل.....
۷۳	روش پژوهش.....
۷۴	حجم نمونه و روش اندازه گیری.....
۷۴	روش گرد آوری اطلاعات.....
۷۵	روش تجزیه و تحلیل داده ها (توصیف داده ها).....
۷۵	مدل تحقیق.....
۷۷	متغیرهای تحقیق.....
۷۷	متغیرهای مستقل.....
۷۸	متغیرهای وابسته.....
۷۸	نتیجه گیری فصل.....
۸۱	فصل چهارم: تجزیه و تحلیل یافته های حاصل از پژوهش.....
۸۱	مقدمه فصل.....
۸۱	توصیف داده ها.....
۱۰۲	بررسی طبیعی بودن وضعیت داده ها (آزمون کولموگراف-اسمیرنوف):.....
۱۰۳	بررسی متغیرها.....
۱۰۴	بررسی متغیر فقر.....
۱۰۵	بررسی متغیر تحصیلات.....
۱۰۶	بررسی متغیر سن.....
۱۰۸	بررسی متغیر جنسیت.....
۱۰۸	بررسی متغیر دسترسی به اینترنت و اطلاعات:.....
۱۰۹	بررسی متغیر اطلاع رسانی از طریق رسانه های جمعی.....

۷-۳-۴	بررسی متغیر اطلاع رسانی از طریق جامعه (نهادهای اجتماعی و سازمان‌های مردم نهاد).....	۱۱۰
۸-۳-۴	اطلاع رسانی از طریق پلیس فتا:.....	۱۱۲
۴-۴	مشخصات آماری.....	۱۱۳
	الف) آمار توصیفی.....	۱۱۴
	ب) آمار استنباطی.....	۱۲۲
۵-۴	بررسی فرضیه‌های پژوهش.....	۱۲۵
۱-۵-۴	فرضیه ی اصلی پژوهش.....	۱۲۵
۲- ۵-۴	فرضیه ی فرعی اول.....	۱۲۷
۳-۵-۴	فرضیه ی فرعی دوم.....	۱۲۸
۴-۵-۴	فرضیه ی فرعی سوم.....	۱۲۸
۶-۴	آزمون ضریب همبستگی پیرسون:.....	۱۲۹
۷-۴	آزمون رگرسیون.....	۱۳۰
۸-۴	آزمون تی تک نمونه ای.....	۱۳۱
	نتیجه گیری فصل.....	۱۳۳
	فصل پنجم: نتیجه گیری و پیشنهادها.....	۱۳۵
	۱-۵) نتیجه گیری.....	۱۳۵
	۲-۵) پیشنهادها.....	۱۳۹
	فهرست منابع و مآخذ.....	۱۴۱
	پیوست‌ها.....	۱۴۵
	پیوست شماره ی ۱: مواد قانونی مرتبط با بحث.....	۱۴۵
	پیوست شماره ی ۲: پرسشنامه‌های پژوهش.....	۱۴۹
	پرسشنامه ی اول (عامه ی مردم جامعه).....	۱۴۹
	پرسشنامه ی دوم (متصدیان).....	۱۵۲

فهرست جداول

- جدول (۱-۴): توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب جنسیت ۸۲
- جدول (۲-۴): توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب گروه سنی ۸۳
- جدول (۳-۴): توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب تحصیلات ۸۴
- جدول (۴-۴): توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب شغل ۸۵
- جدول (۵-۴): توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب میزان درآمد ماهیانه ۸۶
- جدول (۶-۴): توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب وضعیت اقتصادی و تمکن مالی ۸۷
- جدول (۷-۴): توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب میزان آشنایی با فضای مجازی و سایت‌های اینترنتی ۸۸
- جدول (۸-۴): توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب میزان دسترسی به اینترنت و فضای مجازی ۸۹
- جدول (۹-۴): توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب خرید اینترنتی و پرداخت الکترونیکی ۹۰
- جدول (۱۰-۴): توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب میزان آشنایی با مفهوم کلاهبرداری اینترنتی ۹۱
- جدول (۱۱-۴): توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب میزان آگاهی از چگونگی روش های انجام کلاهبرداری رایانه ای ۹۲
- جدول (۱۲-۴): توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب میزان اطلاع از چگونگی انجام فیشینگ ۹۳
- جدول (۱۳-۴): توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب چگونگی سرقت اطلاعات کارتهای اعتباری ۹۴
- جدول (۱۴-۴): توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب میزان اطلاع از چگونگی سرقت «اطلاعات بانکی» از طریق دستگاه های خودپرداز (ای تی ام) و نیز دستگاه های کارتخوان ۹۵
- جدول (۱۵-۴): توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب میزان آشنایی با روش های مرسوم فیشینگ ۹۶
- جدول (۱۶-۴): توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب نقش پلیس فتا در پیشگیری از وقوع جرم ۹۷
- جدول (۱۷-۴): توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب نقش رسانه های جمعی در به کارگیری روش های پیشگیری از وقوع جرم ۹۸
- جدول (۱۸-۴): توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب نقش نهادهای اجتماعی در به کارگیری روش های پیشگیری از وقوع جرم ۹۹

- جدول (۴-۱۹): توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب نگرش نسبت به چگونگی وقوع جرم..... ۱۰۰
- جدول (۴-۲۰): آزمون کالموگروف-اسمیرنف برای متغیرهای پژوهش..... ۱۰۳
- جدول (۴-۲۱): نگرش بر تأثیر فقر بر موردِ آماج قرار گرفتن بزه دیدگان جرم کلاهبرداری رایانه ای..... ۱۰۴
- جدول (۴-۲۲) نگرش بر وضعیت اقتصادی بزه دیدگان جرم کلاهبرداری رایانه ای به تفکیک دو گروه..... ۱۰۴
- جدول (۴-۲۳): نگرش بر وضعیت شغلی بزه دیدگان جرم کلاهبرداری رایانه ای به تفکیک دو گروه..... ۱۰۵
- جدول (۴-۲۴): نگرش به تحصیلات بزه دیدگان جرم کلاهبرداری رایانه ای به تفکیک دو گروه..... ۱۰۵
- جدول (۴-۲۵): نتایج آزمون تی تست، پیرامون نگرش بر میزان بزه دیدگی جرم کلاهبرداری رایانه ای بر حسب سن..... ۱۰۶
- جدول (۴-۲۶): نگرش بر اینکه، بزه دیدگان در سال های اخیر، مردها بوده اند یا زن ها؛ به تفکیک دو گروه..... ۱۰۸
- جدول (۴-۲۷) نگرش بر میزان دسترسی بزه دیدگان بر اینترنت و فضای مجازی..... ۱۰۸
- جدول (۴-۲۸): توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب نقش رسانه های جمعی، نظیر تلویزیون و رادیو، در شناخت نسبت به «کلاهبرداری رایانه ای» و نیز به کارگیری روش های پیشگیری از وقوع جرم..... ۱۰۹
- جدول (۴-۲۹): توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب نقش جامعه (نهاد های اجتماعی و سازمان های مردم نهاد)، در شناخت نسبت به «کلاهبرداری رایانه ای» و روش های پیشگیری از وقوع جرم..... ۱۱۰
- جدول (۴-۳۰): توزیع فراوانی پاسخگویان بر حسب نقش پلیس فتا (پلیس فضای تولید و تبادل اطلاعات ناجا)، در شناخت نسبت به «کلاهبرداری رایانه ای» و نیز به کارگیری روش های پیشگیری از وقوع جرم..... ۱۱۲
- جدول (۴-۳۱): نگرش بر میزان آشنایی بزه دیدگان جرم کلاهبرداری رایانه ای با فضای مجازی..... ۱۱۴
- جدول (۴-۳۲): نگرش بر میزان تأثیر آگاهی و اطلاعات بر موردِ آماج قرار گرفتن بزه دیدگان جرایم رایانه ای..... ۱۱۴
- جدول (۴-۳۳): نگرش بر میزان قربانیان فیشینگ..... ۱۱۵
- جدول (۴-۳۴): نگرش بر میزان قربانیان فیشینگ از طریق تلفن همراه..... ۱۱۵
- جدول (۴-۳۵): نگرش بر میزان قربانیان فیشینگ از طریق سرقت اطلاعات کارت های اعتباری..... ۱۱۶

- جدول (۴-۳۶): نگرش بر میزان قربانیان فیشینگ از طریق تماس تلفنی و اعلام برنده شدن در قرعه‌کشی ۱۱۶
- جدول (۴-۳۷): نگرش بر میزان قربانیان فیشینگ از طریق ترفندهای افزایش شارژ ۱۱۷
- جدول (۴-۳۸): نگرش بر میزان قربانیان فیشینگ از طریق برنده اعلام نمودن مشترکان همراه اول ۱۱۸
- جدول (۴-۳۹): نگرش بر میزان قربانیان فیشینگ از طریق تماس و معرفی مجرم به عنوان مجری رسانه‌های معروفی چون رادیو جوان و اعلام برنده شدن در قرعه‌کشی ۱۱۸
- جدول (۴-۴۰): نگرش بر میزان قربانیان فیشینگ از طریق هک کردن حساب‌های کاربری ۱۱۹
- جدول (۴-۴۱): نگرش بر میزان قربانیان فیشینگ از طریق سایت‌های تبلیغاتی محصولات و خدمات آنلاین ۱۱۹
- جدول (۴-۴۲): نگرش بر میزان قربانیان فیشینگ از طریق سایت‌های تبلیغاتی محصولات و خدمات آنلاین (۲) ۱۲۰
- جدول (۴-۴۳): نگرش بر میزان قربانیان فیشینگ، از طریق ایجاد وب‌سایت‌های خرده‌فروشی جعلی ۱۲۱
- جدول (۴-۴۴): نگرش بر میزان قربانیان فیشینگ از طریق مواردی غیر از موارد فوق اطلاعات جدول بالا نشان می‌دهد که بیشترین درصد پاسخگویان (۵۷.۴٪) ۱۲۱
- جدول (۴-۴۵): نتایج آزمون «تی تک نمونه‌ای» پیرامون تأثیر پایین بودن آگاهی عمومی و شناخت شهروندان از جرایم نوین رایانه‌ای و فناوری‌های روز و شگردهای متقلبانه‌ی بزه‌کاران و مجرمان سایبری، بر وقوع بزه دیدگی در جرم کلاهبرداری ۱۲۲
- جدول (۴-۴۶): نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای، پیرامون تأثیر آموزش همگانی و ارتقاء سطح آگاهی عمومی، در پیشگیری از وقوع کلاهبرداری رایانه‌ای ۱۲۳
- جدول (۴-۴۷): نتایج آزمون «تی تک نمونه‌ای» پیرامون تأثیر تصویب قوانین کارآمد و مؤثر در عرصه‌ی «سیستم بانکداری الکترونیکی»، «فعالیت‌های سازمان ارتباطات و فناوری اطلاعات» و «عملکرد پلیس فتا در راستای ایجاد امنیت و کاهش جرم کلاهبرداری رایانه‌ای» در کاهش اطلاع‌داری ۱۲۳
- جدول (۴-۴۸): آزمون «ضریب همبستگی پیرسون»، رابطه‌ی سطح آگاهی عمومی با وقوع جرم کلاهبرداری رایانه‌ای ۱۲۴
- جدول (۴-۴۹): نتایج آزمون «رگرسیون» درباره تأثیر سطح آگاهی عمومی بر وقوع جرم کلاهبرداری رایانه‌ای ۱۲۴
- جدول (۴-۵۰): «ضریب آزمون رگرسیون» پیرامون تأثیر سطح آگاهی عمومی بر وقوع جرم کلاهبرداری رایانه‌ای ۱۲۵

- جدول (۴-۴۸): آزمون «ضریب همبستگی پیرسون»، رابطه ی سطح آگاهی عمومی با وقوع جرم کلاهبرداری رایانه ای ۱۲۶
- جدول (۴-۴۹): نتایج آزمون «رگرسیون» درباره تأثیر سطح آگاهی عمومی بر وقوع جرم کلاهبرداری رایانه ای ۱۲۶
- جدول (۴-۵۰): «ضریب آزمون رگرسیون» پیرامون تأثیر سطح آگاهی عمومی بر وقوع جرم کلاهبرداری رایانه ای ۱۲۷
- جدول (۴-۴۵): نتایج آزمون «تی تک نمونه ای» پیرامون تأثیر پایین بودن آگاهی عمومی و شناخت شهروندان از جرایم نوین رایانه ای و فناوری های روز و شگردهای متقلبانه ی بزهکاران و مجرمان سایبری، بر وقوع بزه دیدگی در جرم کلاهبرداری ۱۲۸
- جدول (۴-۴۶): نتایج آزمون تی تک نمونه ای، پیرامون تأثیر آموزش همگانی و ارتقاء سطح آگاهی عمومی، در پیشگیری از وقوع کلاهبرداری رایانه ای ۱۲۸
- جدول (۴-۴۷): نتایج آزمون «تی تک نمونه ای» پیرامون تأثیر تصویب قوانین کارآمد و مؤثر در عرصه ی «سیستم بانکداری الکترونیکی»، «فعالیت های سازمان ارتباطات و فناوری اطلاعات» و «عملکرد پلیس فتا در راستای ایجاد امنیت و کاهش جرم کلاهبرداری رایانه ای» در کاهش اطاله ی دادرسی ۱۲۹
- جدول (۴-۴۸): آزمون «ضریب همبستگی پیرسون»، رابطه ی سطح آگاهی عمومی با وقوع جرم کلاهبرداری رایانه ای ۱۳۰
- جدول (۴-۴۹): نتایج آزمون «رگرسیون» درباره تأثیر سطح آگاهی عمومی بر وقوع جرم کلاهبرداری رایانه ای ۱۳۰
- جدول (۴-۵۰): «ضریب آزمون رگرسیون» پیرامون تأثیر سطح آگاهی عمومی بر وقوع جرم کلاهبرداری رایانه ای ۱۳۱
- جدول (۴-۴۵): نتایج آزمون «تی تک نمونه ای» پیرامون تأثیر پایین بودن آگاهی عمومی و شناخت شهروندان از جرایم نوین رایانه ای و فناوری های روز و شگردهای متقلبانه ی بزهکاران و مجرمان سایبری، بر وقوع بزه دیدگی در جرم کلاهبرداری ۱۳۱
- جدول (۴-۴۶): نتایج آزمون تی تک نمونه ای، پیرامون تأثیر آموزش همگانی و ارتقاء سطح آگاهی عمومی، در پیشگیری از وقوع کلاهبرداری رایانه ای ۱۳۲
- جدول (۴-۴۷): نتایج آزمون «تی تک نمونه ای» پیرامون تأثیر تصویب قوانین کارآمد و مؤثر در عرصه ی «سیستم بانکداری الکترونیکی»، «فعالیت های سازمان ارتباطات و فناوری اطلاعات» و «عملکرد پلیس فتا در راستای ایجاد امنیت و کاهش جرم کلاهبرداری رایانه ای» در کاهش اطاله ی دادرسی ۱۳۳

فهرست نمودارها

- نمودار (۱-۴): توزیع فروانی پاسخگویان بر حسب جنسیت ۸۳
- نمودار (۲-۴): توزیع فروانی پاسخگویان بر حسب گروه سنی ۸۴
- نمودار (۳-۴): توزیع فروانی پاسخگویان بر حسب تحصیلات ۸۵
- نمودار (۴-۴): توزیع فروانی پاسخگویان بر حسب شغل ۸۶
- نمودار (۵-۴): توزیع فروانی پاسخگویان بر حسب میزان درآمد ماهیانه ۸۷
- نمودار (۶-۴): توزیع فروانی پاسخگویان بر حسب وضعیت اقتصادی و تمکن مالی ۸۸
- نمودار (۷-۴): توزیع فروانی پاسخگویان بر حسب میزان آشنایی با فضای مجازی و
سایت‌های اینترنتی ۸۹
- نمودار (۸-۴): توزیع فروانی پاسخگویان بر حسب میزان دسترسی به اینترنت و فضای
مجازی ۹۰
- نمودار (۹-۴): توزیع فروانی پاسخگویان بر حسب میزان خرید اینترنتی و
پرداخت الکترونیکی ۹۱
- نمودار (۱۰-۴): توزیع فروانی پاسخگویان بر حسب میزان آشنایی با مفهوم کلاهبرداری
اینترنتی ۹۲
- نمودار (۱۱-۴): توزیع فروانی پاسخگویان بر حسب میزان آگاهی از چگونگی
روش‌های انجام کلاهبرداری رایانه ای ۹۳
- نمودار (۱۲-۴): توزیع فروانی پاسخگویان بر حسب میزان اطلاع از چگونگی انجام
فیشینگ ۹۴
- نمودار (۱۳-۴): توزیع فروانی پاسخگویان بر حسب سرقت اطلاعات کارتهای اعتباری ۹۵
- نمودار (۱۴-۴): توزیع فروانی پاسخگویان بر حسب میزان اطلاع از چگونگی سرقت
«اطلاعات بانکی» از طریق دستگاه‌های خودپرداز (ای تی ام) و نیز دستگاه‌های
کارتخوان ۹۶
- نمودار (۱۵-۴): توزیع فروانی پاسخگویان بر حسب میزان آشنایی با روش‌های مرسوم
فیشینگ ۹۷
- نمودار (۱۶-۴): توزیع فروانی پاسخگویان بر حسب نقش پلیس فتا در پیشگیری از وقوع
جرم ۹۸
- نمودار (۱۷-۴): توزیع فروانی پاسخگویان بر حسب نقش رسانه‌های جمعی در به
کارگیری روش‌های پیشگیری از وقوع جرم ۹۹
- نمودار (۱۸-۴): توزیع فروانی پاسخگویان بر حسب نقش نهادهای اجتماعی در به
کارگیری روش‌های پیشگیری از وقوع جرم ۱۰۰

- نمودار (۴-۱۹) توزیع فروانی پاسخگویان بر حسب نگرش نسبت به چگونگی وقوع جرم ۱۰۲
- نمودار (۴-۲۰) توزیع فروانی پاسخگویان بر حسب نقش رسانه های جمعی، نظیر تلویزیون و رادیو، در شناخت نسبت به «کلاهبرداری رایانه ای» و نیز به کارگیری روش های پیشگیری از وقوع جرم..... ۱۱۰
- نمودار (۴-۲۱) توزیع فروانی پاسخگویان، بر حسب نقش جامعه (نهادهای اجتماعی و سازمان های مردم نهاد)، در شناخت نسبت به «کلاهبرداری رایانه ای» و روش های پیشگیری از وقوع جرم..... ۱۱۱
- نمودار(۴-۲۲) توزیع فروانی پاسخگویان بر حسب نقش پلیس فتا (پلیس فضای تولید و تبادل اطلاعات ناجا)، در شناخت نسبت به «کلاهبرداری رایانه ای» و نیز به کارگیری روش های پیشگیری از وقوع جرم..... ۱۱۳